

Козачок В., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Житомирського державного університету імені Івана Франка м. Житомир

Науковий керівник: Рудницька О. П., завідувач кафедри права та публічного адміністрування Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, доцент

Проблема безробіття працездатного населення в умовах трансформаційної економіки

Людина працює більшу частину свого життя. Праця є важливою складовою її існування. Саме праця надає людині можливості задовольнити свої духовні й матеріальні потреби. Шляхом здійснення трудової діяльності людина взаємодіє з навколишнім середовищем, здійснює входження в соціум, визначає своє місце в ньому. Під час праці між людьми виникають певні відносини, які мають соціальний характер. Ці відносини можуть та повинні врегульовуватися правом, особливо під час створення матеріальних і духовних благ, якщо це певним чином зачіпає інтереси інших людей, суспільства, держави.

На нашу думку зайнятість варто відносити до економічних понять, адже саме рівень зайнятості громадян або сприятиме розвитку економіки, або ж навпаки її гальмуватиме. В той же час не можна не погодитися із позицією, що зайнятість потрібно відносити до гуманітарних понять. Річ у тім, що зайнятість – це шлях до забезпечення засобами існування як самих працівників, так і членів їх родин.

У нашому законодавстві однозначно визначено, що громадяни мають вільний вибір у справі обрання для себе виду діяльності. Єдине обмеження стосується того, що така діяльність не повинна бути заборонена законом. Цікавим фактом є те, що особа може обирати вид діяльності спираючись на свої вподобання та здібності і не завжди така діяльність може бути пов'язана із виконанням оплачуваної роботи.

В той же час особа може не працювати, а примушування її до праці не допускається і навіть карається законодавчо. Небажання особи не працювати не може потягнути за собою її відповідальність, ні адміністративну, ні, тим більше, кримінальну.

Упорядкування суспільно-трудових відносин здійснюється державою за допомогою юридичного впливу об'єктивно обумовленого та суб'єктивно визначеного механізму правового регулювання [1, с.78]. Роль держави ще більше зростає, коли країна входить у «зону турбулентності» і без втручання керівних органів ситуація може стати критичною.

Зайнятість населення є проблемою не тільки національною, а й міжнародною. В умовах глобалізації відмічається високий рівень безробіття, а також чимала кількість бідного населення, що зумовлюється автоматизації виробництва та зменшенням вільних робочих місць. Все це визначає негативні тенденції національного та регіонального ринків праці, а

безробіття породжує несприятливі соціально-економічні наслідки. Чинниками, що суттєво впливають на рівень безробіття є:

1) зміни в економіці, що призводять до змін у попиті на робочу силу загалом і на представників певних професій зокрема;

2) погіршення економічної ситуації, зниження кількості підприємств, що тягне за собою скорочення чисельності робочих місць;

3) незначний попит на товари та послуги;

4) посилення інфляційних процесів, що тягне за собою збідніння населення, а, відповідно, і зниження купівельної спроможності, оскільки в таких випадках купуються в більшості товари першої необхідності;

5) зміна цін на різноманітні елементи виробництва, і, як наслідок – закриття підприємств;

6) сезонні коливання виробництва, що викликають зміни у попиті на робочу силу;

7) науково-технічний прогрес, що збільшує диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили.

Ми цілком підтримуємо І. Пиголенко, яка пише, що феномен безробіття варто розглядати як комплексну соціальну проблему, деструктивні наслідки якої вимагають системного аналізу [2].

Чому ж тема безробіття для України є настільки актуальною і яким є його рівень?

Для країн пострадянського простору особливо актуальним є питання безробіття через їх радикальний перехід до нового типу економічної системи. [2].

Масовий характер носило безробіття й через загострення фінансово-економічної кризи, яка розпочалась у 2008 році, і було характерне не лише для України, а й в цілому для світу.

У 2014 р. розпочалася війна РФ проти України, яка призвела до окупації українських територій, де була в більшій мірі зосереджена промисловість, падіння ВВП, зменшення статків населення та збільшення безробіття. Ще жахливішим ударом стало повномасштабне вторгнення із системним руйнуванням нашої інфраструктури.

Що ж до рівня безробіття, то офіційна інформація представлена на сайті Міністерства фінансів України, втім, там же відразу зазначено, що реальний рівень безробіття є вищим, адже тут подано дані, розраховані за методологією МОП (Міжнародної організації праці). Відзначимо, що згідно з цією методологією людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, або була готова приступити до роботи. [3].

Кількість безробітних в Україні, згідно із цим показником у 2022 р. Зареєстрованих безробітних (тис.) січень - 315,4; лютий - 313,8; березень - 286,9; квітень - 283,4; травень - 311,0; червень - 316,4; Липень - 296,7; серпень - 278,6 [3].

Дослідження диференціації тривалого безробіття в Україні з урахуванням соціально-демографічних характеристик показує, що основною групою громадян, які найбільше страждають від безробіття, є чоловіки віком від 15 до 24 років та від 40 до 59 років, випускники шкіл з повною загальною середньою освітою та мешканці міст. [4, с.134].

На сьогодні в Україні досить гостро постає проблема безробіття осіб з вищою освітою. Тому вкрай важливо знайти раціональний підхід державної політики щодо фінансування здобуття вищої освіти великої кількості державних місць для різних спеціальностей.

Останнім часом, особливо в умовах введення воєнного стану в Україні, загострилася ситуація із зайнятістю української молоді. Молоді, яка становить особливу частину ринку праці, не вистачає професійного досвіду, щоб бути конкурентоспроможною. Але дана категорія відзначається високою мобільністю, відкритістю до змін та пошуку роботи. На жаль, питома вага останніх до загальної кількості безробітних у останні роки перед війною досягала 30%. Значною проблемою залишається і трудова міграція.

Тут потрібно ще додати, що значна частина жінок працездатного віку, які зараз вимушені перебувати за кордоном влаштувалися на роботу, і оплата праці є значно суттєвішою, ніж дома, тому вони і не планують повертатися.

Отже, проблема безробіття є надзвичайно актуальною для України, особливо коли ми вимушені захищатися в умовах повномасштабного вторгнення. В той же час безробіття не стало гострою проблемою саме сьогодні, а було характерне для усього періоду незалежності України.

Список використаних джерел:

1. Велічко, Д. Поняття та сутність джерел міжнародно-правового регулювання праці. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 33. С. 78-83.

2. Пиголенко І. Проблема безробіття населення в умовах трансформаційної економіки URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4387/1/14%20Пиголенко%20.pdf> (дата звернення: 03.04.2022).

3. Кількість зареєстрованих безробітних URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/> (дата звернення: 03.04.2022).

4. Бондаренко Н. Соціально-правові аспекти зайнятості в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 133–144